RÉSEAU
ART
NOUVEAU
NETWORK

Osnovna šola Sveti Jurij
Sveti Jurij 13, 9262 Rogašovci

ORNAMENTI SECESIJSKIH STAVB V LJUBLJANI IN NA DUNAJU

Področje: arhitektura

AVTORICA: SANJA HALB

Mentorici: Tadeja Madjar Stajnko, univ. dipl. inž. arh.
Evelina Leskovar, prof. mat. in teo.
2011, Pertoča

UVOD

Nad arhitekturo sem se navdušila po obisku Budimpešte, ki ima čudovite zgradbe, mostove in spomenike. Ob tuhtanju, kaj iz tega področja bi lahko raziskovala, mi je prijateljica razkrila pojem »secesijo«, ki označuje obdobje iz umetnostne zgodovine na prehodu iz 19. v 20. stoletje. Secesija je zajela različne veje umetnosti, likovno in upo-rabno umetnost ter arhitekturo. Razmišljanje umetnikov v tem obdobju je bilo usmerjeno v iskanje novega, ne da bi se zgledovali po preteklih umetnostih. Na stavbah so se te novosti kazale predvsem v ornamentih. Secesijsko okraševanje stavb se je uveljavilo tudi na Dunaju in v Ljubljani. Mene so ornamenti stavb obeh mest popolnoma prevzeli in takoj sem vedela, da jih želim natančneje raziskati, in tako so postali moj raziskovalni problem. Za mesti Dunaj in Ljubljano sem se odločila, ker se je na Dunaju izšolalo veliko slovenskih arhitektov in umetnikov. Poleg tega pa je secesija oz. art nouveau v zadnjem času zelo aktualna tema. Njeno kulturno dediščino raziskujejo številni znanstveniki iz Evrope, ki so se leta 1999 povezali v mrežo štirinajstih evropskih mest. Mreža preučuje, ohranja in z različnimi publikacijami ter prireditvami promovira dediščino secesije. Izdala je knjigo, postavila internetno stran (http://www.artnouveau-net.eu), organizirala kolokvije in zasnovala časopis ter vrsto publikacij za otroke in srednješolce.

Raziskovalna naloga je bila prirejena za objavo na spletni in skrajšana za 8 strani.

Povzetek raziskovalne naloge

Tema raziskovalne naloge so ornamenti secesijskih stavb v Ljubljani in na Dunaju. Namen raziskovalne naloge je bil natančneje raziskati secesijske ornamente na izbranih dunajskih in ljubljanskih stavbah ter ugotoviti značilnosti secesijske ornamentike posameznega mesta. Cilj je bil ugotoviti, kakšni ornamenti krasijo pročelja stavb izbranih mest, kakšnih barv so in kako so razporejeni po fasadi. Cilj je bil tudi ugotoviti, kako vpliva ornament na videz stavbe. Raziskovanje je temeljijo na terenskem delu, ki je obsegalo obisk obeh mest, ogled secesijskih stavb ter fotografiranje njihovih ornamentov. Rezultati raziskovanja so bili, da so pročelja izbranih dunajskih stavb okrašena izrazito z naturalističnimi ornamenti, ki krasijo predvsem zgornji del pročelja. Prevladujejo zlata, zelena in rdeča barva. Motivi ornamentov so deli rastlin, živalske in ženske glave. Pročelja izbranih ljubljanskih stavb krasijo kombinirano naturalistični in geometrični ornamenti. Prevladujejo modra, rdeča in bela barva. Motivi ornamentov so deli rastlin, angelske, živalske in ženske glave ter med geometričnimi oblikami - kvadrati in krogi. Ornamenti krasijo celotno pročelje in se stopnjujejo proti vrhu. Ornamenti pomembno vplivajo na videz stavbe, saj jo poudarjajo, dajejo ji značaj in estetski videz.

Abstract

This seminar research deals with the ornaments of secession buildings in Ljubljana and Vienna. The purpose of this research was to study the ornaments of Secession buildings in Vienna and Ljubljana and to find out the specificities of these ornaments in the both cities.
The aim of the research was to discover different kinds and motifs of ornament on the building facades of the two cities, the most frequently used colours, the composition of the ornament on the façade and to and to analyse how they affect the overall image of the building.
The research was based on field work; it included the visit to both cities, the examination of Secession buildings and taking pictures of the ornaments. The results have shown that the Viennese buildings contain naturalistic ornaments, used in the upper parts of the building facade. The main colours are gold, green and red. The motives are parts of plants, animal and female heads.
The facades in Ljubljana contain naturalistic and geometrical ornaments. The main colours are blue, red and white. The motives are parts of plants, angelic, animal and female heads and geometrical shapes like squares and circles.
The ornaments embellish the whole building facades and they enhance on the way to the top.
Ornaments have an important influence on the image of the building. They emphasize it and give it specific character and aesthetics.

KAZALO

Uvod ... 2
Povzetek raziskovalne naloge/Abstract ... 3-4
TEORETIČNI DEL ... 5
SECESIJA V ARHITEKTURI ... 5
Začetki secesije ... 5
Secesija v Ljubljani ... 6
Dunajska secesija ... 7
Značilnosti secesijske stavbe ... 7
Ornament (okrasek) ... 7
Slog ornamentike ... 8
Struktura ornamenta ... 8
Secesijsko okrasje ... 8
EMPIRIČNI DEL ... 9
Metoda raziskovanja ... 9
OBISK LJUBLJANE - Slikovni pregled ornamentov in interpretacija ... 10
Urbančeva hiša ... 10
Hauptmanova hiša ... 12
Hotel Union ... 14
Čudnova hiša ... 17
Krisperjeva hiša ... 18
OBISK DUNAJA - Slikovni pregled ornamentov in interpretacija ... 20
Rüdigerhof ... 20
Stavbi na ulici Linke Wienzeile ... 22
Majolična hiša ... 22
Vogalna hiša na Köstlergasse ... 24
Umetniški paviljon Secesija ... 25
Postaja cestne železnice na Karlovem trgu ... 28
PRIMERJAVA IN REZULTATI ... 31

LITERATURA ... 32

TEORETIČNI DEL

SECESIJA V ARHITEKTURI

Začetki secesije

Beseda secesija izvira iz latinščine in pomeni odhod ali odcepitev. Secesija je pomemben umetnostni pojav, ki se je razvil na prehodu iz 19. v 20. stoletje in je okvirno trajala nekje od 1890 do 1920. Dobila je več imen, ker je hkrati izbruhnila v različn¬ih evropskih mestih: Art Nouveau – nova uemtnost (Pariz, Nancy, Bruselj...), Secession - secesija (Dunaj, Praga, Ljubljana...), Jugendstil – mladeniški stil (München, Dunaj, Norveška, Riga...), Modern Style (Glasgow). V tem obdobju so umetniki želeli ustvariti nekaj povsem novega, modernega, primernega času, ne da bi se zgledovali po zgodovinskih slogih. Arhitekti so se upirali historicizmu, slikarji pa strogemu akademizmu. Iz stopili so iz umetniških cehov in ustanovili svoja društva.

Angleško umetnostno gibanje arts and crafts ('umetna obrt'), ki je nastalo sredi 19. stoletja, lahko upravičeno štejemo kot začetnika nove umetnosti (Pirkovič Jelka, 1997). Začetniki so bili William Morris (1834-'96) in številni drugi slikarji, arhitekti, umetniki. Ti so se zavzemali za kakovostne, lepo oblikovane izdelke obrtnikov in zavračali hitro industrijsko proizvodnjo. Njihovi izdelki so bili preprostih, vitkih oblik, umirjeni ter pobarvani v 'naravnih' tonih. Čutiti se je začel tudi vpliv predmetov japonske grafike, ki se je nenadoma preplavila po Evropi.

Nova umetnost je močno povezana z industrijsko revolucijo, ki je prinesla nove stroje in s tem tudi materiale, kot npr. indurstrijski tekstilni izdelki, železo, jeklo, steklo itd. Umetniki - nekateri so bili tudi industrijski tehnologi, so znali nove materiale dobro uporabljati. Niso zavračali novosti in cenenosti industrije, kot je to počelo gibanje arts and crafts, ampak so jih povezovali s popolnostjo rokodelstva. Umetniki so želeli ustvarjati funkcionalne, kakovostne in obenem tudi lepe izdelke. Uporabno umetnost so cenili enako kot »visoke umetniosti« in vsakdanji uporabni predmeti - posode, pepelnike, vaze, pribor, so se jim zdeli vredni umetniškega dela. Razvijali so serijsko proizvodnjo za manj premožnejši srednji sloj in unikatne izdelke za najbogatejše. Umetniki so ustvarjali osupljive oblike, polne arabesk, krivulj in tudi geometrijskih likov.

V arhitekturi se je secesija uveljavjala sočasno z industrijsko revolucijo, ki je spremenila prebivalstveno strukturo mest; zmanjšalo se je kmečko in zelo naraslo meščansko in delavsko. Vedno številčnejši in bogatejši meščani, so svoje bogastvo ter modni okus radi razkazovali z bliščem svojih domov, ki so jih gradili arhitekti. Pomembno so vplivali na videz mest. Tudi nižji srednji razredi so posnemali novi življenjski slog v skromnejših razsežnostih. Poleg meščanskih vil pa drugo pomembno skupino sece sijske arhitekture predstavljajo še pošte, banke, tiskarne, hranilnice in poslovne stavbe. Te so bile pogosto kombinirane s stanovanji.

Politiki, urbanisti in arhitekti so se v tem obdobju spraševali, kakšno naj bi bilo mesto prihodnosti. Zaradi skokovite rasti prebivalstva, so morali poskrbeti za širitev mest. Ljudem so olajšala vsakdanje premikanje v mesto in iz njega nova prometna sredstva, zlasti železnica. V obdobju nove umetnosti so se vrstile številne razstave, ki so jih prirejala mesta in na njih so industrialci predstavljali svoje izdelke ter inovacije.

Secesija se je razširjala z umetnostnimi revijami, ilustriranimi s fotografijami (Pan, Die Jugend, Kunst und Künstler, Ver Sacrum, Der Architekt, Die Kunst) in razstavami. Med najpomembnejšimi je bila svetovna razstava v Parizu leta 1900. Po tej razstavi se je novo gibanje hitro razširilo po Evropi in zaznamovalo tako zasebno kot javno arhitekturo ob koncu 19. stol., še posebej železniške postaje, bančne stavbe in veleblagovnice, ki so bile pogosto kombinirane s stanovanji.

Številne secesijske stavbe so tako imenovane celostne umetnine, kjer so arhitekti, umetniki enako skrbno obravnavali vse veje umetnosti, arhitekturo, likovno in uporabno umetnost, scenografijo, kostumografijo, dramsko umetnost in glasbo. Prizadevali so si za popolno skladnost vseh umetnosti, ki se je najbolj pokazala pri meščanskih domovih, pa tudi ateljejih arhitektov, umetnikov. To ne pomeni le, da so oblikovali vsak detajl v hiši, ampak so v njej tudi živeli s svojimi umetniškimi nazori.

Zaradi začetka prve svetovne vojne je secesija doživela precej hiter zaton.

Secesija v Ljubljani

Ljubljano, nekdanjo prestolnico dežele Kranjske in današnjo prestolnico Slovenije, je na prelomu 19. in 20. stoletja močno zaznamovala secesijska arhitektura. Mesto se je začelo hitreje razvijati po izgradnji železnice v sredi 19.stoletja in številne nove mestne pridobitve so izboljšale higienske razmere ter olepšale podobo mesta. Za uveljavitev secesije pa je bil ključnega pomena katastrofalni potres leta 1895, ki je povzročil veliko materialne škode, a hkrati spodbudil prenovo mesta inn dal veliko prostora novim stavbam.

Za popotresno obnovo Ljubljane je bil odgovoren takratni župan Ivan Hribar, ki je Ljubljano želel posloveniti, posodobiti, zato je h gradnji vabil domače in tuje slovanske arhitekte. Najbolj se je opiral na Maksa Fabianija, ki je bil slaven arhitekt na Dunaju, a slovenskega rodu. Naredil je regulacijski načrt mesta, načrt za Miklošičev park pred sodno palačo, celo vrsto stavb in v Ljubljano vpeljal secesijski slog modernih, bogatih Dunajčanov.

Po letu 1900 je Ljubljana dobila veliko v secesijskem slogu zaznamovanih stavb in najmodernejši železobetonski Zmajski most Jurija Zaninovića. Friedrich Sigmundt iz Gradca je zgradil Urbančevo hišo oz. veleblagovnico Emporium na Prešernovem trgu. Sarajevski arhitekt Josip Vancaš je v Ljubljani zgradil Ljudsko posojilnico, Mestno hranilnico in znameniti Hotel Union. Znan domači arhitekt Ciril Metod Koch je zgradil številne najemniško stanovanjske hiše, kot sta npr. Hauptmanova in Čudnova hiša. Najlepši secesijski ambient pa je Miklošičev park, ki je obzidan s številnimi secesijskimi stavbami, med katerimi je najbolj znana Fabianijeva Krisperjeva hiša.

Po prvi svetovni vojni je secesija izzvenela. Na začetku dvajsetih let 20. stol. je Ljubljana dobila še Zadružno gospodarsko banko Ivana Vurnika, ki je zgrajena bolj v narodnem slogu in nakazuje odvod od secesije in prehod v art deco.

Dunajska secesija

Dunaj, glavno mesto avstroogrskega cesarstva, je bil v drugi polovici 19. stoletja umetnostno središče širšega prostora. Za moderno podobo mesta in hitrejšo rast prebivalstva, je bil pomemben krožni bulvar Ringstraße. Kmalu je prenaseljenost povzročila pomanjkanje stanovanj in velike razlike med sloji. Začela se je gradnja novih stavb.

Odcepitev od tradicionalističnih umetniških cehov in iskanje novosti je bila glavna značilnost secesije. Leta 1897 se je to zgodilo tudi na Dunaju, ko je skupina mladih umetnikov -slikarjev, oblikovalcev, arhitektov, kiparjev,...- (Gustav Klimt, Joseph Hoffmann, Joseph-Maria Olbrich,…) zapustila staro umetnostno šolo in društvo avstrijskih umetnikov ter ustanovila svoje društvo, imenovano Secesija (Secession). Umetniki so želeli popolnoma prekiniti s preteklostjo, iskali so nove možnosti, navdihe, ki bi bili drugačni od starih. Motive, ideje so odkrivali v naravi, ljudski umetnosti, umetnosti tujih kultur ter v delu evropskih sodobnikov. Za novo nastalo društvo je avstrijski arhitekt, tudi njihov član, Joseph Maria Olbrich zgradil stavbo Secesija, katero krasi železna kupola s pozlačenimi lovorovimi listi. Nad

vhodom ima napis: »Času njegovo umetnost; umetnosti njeno svobodo.«, ki je izražal mišljenje secesijskih umetnikov. Društvo Secesija je izdajalo tudi revijo Ver Sacrum (Sveta pomlad).

Novi arhitekt tega časa je bil Otto Wagner (1841-1918), ki je vodil arhitekturno specialko na Akademiji za likovno umetnost. V tedanji Avstro-Ogrski je to bila vodilna visoka šola iz katere so izšli najpomembnejši avstrijski, madžarski, češki in slovenski arhitekti. Njegov ožji sodelavec je bil Slovenec Max Fabiani. Wagner je v gradnjo vpeljal nove materiale (železo, steklo, keramika) ter moderne tehnologije (železobetonske konstrukcije). V obdobju secesije je Wagner na Dunaju zgradil celo vrsto stavb, med njimi stavbi na ulici Wienzeile, železniško postajo Karlsplatz, trgovsko stanovanjsko hišo Ankerhaus in poštno hranilnico.

Joseph Maria Olbrich je zgradil stavbo Secesija, naš slovenski rojak Maks Fabiani pa je na Dunaju ustvaril trgovsko hišo Portois&Fix, palačo Artaria in Urania.

Secesija se je na Dunaju končala nekje leta 1905, ko so Gustav Klimt in še nekateri umetniki zapustili gibanje. Stavba Secesija je ostala in bila leta 1945 restavrirana.

Značilnosti secesijske stavbe

Secesijske stavbe najbolj prepoznamo/razločimo po zunanjih oblikovnih značilnostih - torej po pročelju oz. fasadah. Slikarsko in plastično so zelo poudarjene predvsem ulične strani stavb. Le izjemoma je nova umetnost pustila pečat tudi v notranjščini stavbe ali konstrukciji. V arhitekturi je secesija dala večji poudarek dekoraciji fasade.

Pročelja in fasade secesijskih stavb so posute z različnimi ornamenti. V secesiji ločimo smer, ki je uveljavljala naturalistične ornamente in smer, ki je dala večji poudarek geometričnim ornamentom. Naturalistični okraski imajo večinoma podobo rastlin in cvetov iz narave. Geometrični okraski so večinoma iz glaziranih, keramičnih, barvnih ploščic ter v obliki geometrijskih likov, na primer kvadrat, pravokotnik, krog, valovita ali ravna črta. Okrasje se stopnjuje proti vrhu stavbe.

Enako kot historične so bile tudi secesijske fasade zgrajene večinioma v tradicionalnih materialih, kot so kamen, opekla in omet, les za vrata in okenske okvire, baker, bron, cink in železo za drugo stavbno opremo. Umetniki pa so začeli uporabljati tudi nove materiale, kot so npr. železo, železobeton, steklo in keramične ploščice…

Zasledimo tudi napise v secesijski pisavi, ki so naslikani na omet ali pa kot kovinske črke pritrjeni na fasado. Značilni so tudi industrijsko izdelani kipi (iz betonskega ali mavčnega odlitka). Ti velikokrat predstavljajo žensko, maske, mitološka bitja... Urbančeva hiša v Ljubljani na primer ima na strešnem vrhu kip boga Merkurja, zaščitnika trgovine in trgovcev. Značilna so bila tudi jedkana stekla, ki so krasila okna in vrata.

Secesijske barve na fasadah so zelo intenzivne, kontrastne. Najpogostejše so zelena, modra, rumena, bela, rdeča in zlata.

Secesijski ornament (okrasek)

Beseda ornament izvira iz latinske besede ornare, kar pomeni krasiti. Nastal je že v daljni preteklosti zaradi človekove potrebe po okraševanju predmetov, ki jih je oblikoval. Ornament srečujemo na uporabnih in okrasnih predmetih, tkaninah, slikah, arhitekturi ter kiparskih izdelkih.

Ornament je ena najpomemnejših značilnosti secesije. Umetniki so navdihe zanje dobivali iz narave, rastlinskega in živalskega sveta, pa tudi iz ljudske umetnosti, japonske, staroegipčanske umetnosti, umetnosti tujih kultur, knjig o botaniki, geologiji ter zoologiji. V obdobju secesije sta se glede okraševanja razvili dve smeri. Prva, načeloma starejša, je uporabljala predvsem naturalistične ornamente z motivi, prevzetimi iz narave; linije valovnic in krivulj spominjajo na rastlinsko steblo ali na vitek plamen, na fasadah so se tudi pojavljali kipci ženskih glav in živali. Druga smer, ki izvira predvsem iz gibanja Arts and Craft in glasgowske šole, pa je uveljavila geometrične ornamente, ki so predstavljali različne geometrijske like.

EMPIRIČNI DEL

Metoda raziskovanja

Kaj predstavlja ornament? Kje na pročelju se nahaja? Kako ornament vpliva na videz stavbe? Kakšne barve je? Kako je razporejen? Zakaj je ornament zanimiv, živ?
V svoji raziskovalni nalogi sem raziskovala in spoznala ornamente secesijskih stavb v Ljubljani in na Dunaju. V vsakem mestu sem si izbrala pet najbolj znanih secesijskih stavb, ki so nastale v začetku dvajsetega stoletja. Vse izbrane stavbe sem si ogledala in fotografirala. Najprej sem fotografirala celotno pročelje, potem pa posamezne ornamente, ki ga krasijo. Pri raziskovanju sem se osredotočila na čelno, ulično fasado, saj je ta del stavbe po navadi najbolj okrašen. Fotografije, s katerimi sem prikazala rezultate svojega dela, so bile ključnega pomena za empirično metodo raziskovanja. Ob fotografijah sem na podlagi teoretičnega dela in prebrane literature samostojno opisala in razložila ornamente ter dodala še svoje mnenje. Na koncu sem primerjala ornamente secesijskih stavb obeh mest in zapisala ugotovitve. Pri raziskovanju secesijskih ornamentov so me vodila zgoraj krepko napisana vprašanja.

Pri izbiri stavb v Ljubljani sem si pomagala z dvema knjigama, s knjigo Secesijska arhitektura v Sloveniji[1] in z Arhitekturnim vodnikom po Ljubljani[2]. Izbrala sem si stavbe, ki so bile zgrajene med leti od 1900 do 1905. Izbrala sem naslednje stavbe: Urbančevo hišo, Hotel Union, Čudnovo hišo, Hauptmanovo in Krisperjevo hišo.

Pri izbiri secesijskih stavb na Dunaju sem si pomagala s secesijskim vodnikom z naslovom Wiener Jugendstil[3], kjer so opisane stavbe in tudi pot, po kateri prideš do njih.
Izbrala sem naslednje dunajske secesijske stavbe: Rüdigerhof, stavbi na Wienzeile, umetnostni paviljon Secesija in postajo električne cestne železnice na Karlovem trgu.

---

[1] Pirkovič, J. in Mihelič, B. (1997). Secesijska arhitektura v Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino.
[2] Hrausky, A. in Koželj, J. (2007). Arhitekturni vodnik po Ljubljani. Ljubljana: Darila Rokus, d.o.o.
[3] Podbrecky, I. (2004). Wiener Jugendstil. Wien: Falter Verlag.

OBISK LJUBLJANE
Slikovni pregled ornamentov stavb in interpretacija

URBANČEVA HIŠA, *Trubarjeva 1*

Sinonim: Galerija Emporium
Leto načrta-dokončanja: 1902-1903
Avtor: Friedrich Sigmundt
Stavbi tip: veleblagovnica

»Urbančeva hiša« je bila prva veleblagovnica, v Ljubljani. Zgradil jo je Felix Urbanc in je imela podobo trgovskih hiš iz Dunaja, Pariza, Budimpešte ter drugih evropskih prestolnic. V tlorisu ima stavba obliko nepravilnega petkotnika. Urbančeva hiša velja za najkvalitetnejšo secesijsko umetnino v Ljubljani. Secesijski nadstrešek je zagotovo prva stvar, ki mimoidočim pade v oči na Urbančevi hiši (Slika 1).

Slika 1

Železni okvir nadstreška je oblikovano v krivulje, lističe, spirale, vitice, popke in zlate cvetove. Njegova steklena, enostavno oblikovana streha spominja na velikansko rožo, bolj natančno na marjetico, le da nima rumenih prašnikov. Nadstrešek krasi pročelje stavbe oz. vogalni vhod v stavbo in napis pod njim danes vabi v Galerijo Emporium.

Slika 2

Nad nadstreškom sta okni drugega in tretjega nadstropja (Slika 2). Fotografija levo zgoraj prikazuje geometrični ornament med oknoma. V ornamentu je viden kontrast med strogimi ravnimi črtami in dvema krivima črtama v sredini. Fotografija levo spodaj je detajl ornamenta, ki krasi spodnji parapet okna drugega nadstropja. Ornament sestavlja krog s stiliziranim nageljnom v sredini, ki ju na četrtine delita ravni črti. Ornament se enakomerno ponavlja, kakor prikazuje desna fotografija (spodaj).
Nad oknom tretjega nadstropja je relief angelske glave s krili ter relief letnice ustanovitve (1903) (Slika 3).

Slika 3

Na vrhu vogalnega strešnega zaključka je kip boga Merkurja, ki se naslanja na balo blaga in je opremljen z glasniško palico. Ta se večkrat ponovi, kot stiliziran ornament na fasadah (Slika4).

Slika 4

Urbančevo hišo krasijo naturalistični ornamenti, ki prikazujejo vijuge, krivulje, živali, angelske glave, cvetove in lističe. Zaradi nadstreška in naturalističnih ornamentov mi stavba daje občutek, da cveti. Pogoste so tudi angelske glave, ki simbolizirajo zaščito stavbe. Ornamenti na Urbančevi hiši niso obarvani, razen nadstrešek, ki je zelen in ima nekaj zlatih elementov.

HAUPTMANOVA HIŠA, *Wolfova 2*

Sinonim: mali nebotičnik
Leto načrta: 1904
Avtor: Ciril Metod Koch
Stavbni tip: trgovsko stanovanjska stavba

Hauptmanova hiša na Prešernovem trgu je bila zgrajena že leta 1873 in jo je potres manj poškodoval. Lastnik Hauptman, trgovec z barvam, se je zato leta 1904 odločil za nadzidavo in prenovo. Načrt za novo fasado in streho je dal narediti arhitektu C.M. Koch v stilu moderne dunajske secesije.
Na sliki 5 je lepo vidno pročelje hiše, na desni strani njeno pritličje, prvo in drugo nadstropje, spodaj pa balkonček, ki krasi prvo nadstropje.
Leva fotografija (Slika 5) pročelja prikazuje kompozicijo ornamentov, ki so najbolj zgoščeni okrog oken tretjega in četrtega nadstropja. Spodnji del fasade, kjer je pritličje, je obarvan zeleno, v omet pa so vrezane vodoravne črte. Okna prvega nadstropja niso okrašena.

Slika 5

Slika 6 prikazuje detajl okna in ornament drugega nadstropja. Geometrijski okras nad oknom sestavlja linija devetih, enakomerno razmaknjenih, modrih kvadratnih keramičnih ploščic, ki jo z obeh strani omejujeta dva dve večji kvadratni ploščici, ki ju krasita dve modri krivulji. Desna fotografija slike 6 prikazuje ornament, ki krasi vogal stavbe. Sestavljajo ga rastlinski motivi (povezano listje, cvetova na vrhu), komponirani v obliko harfe.

Slika 6

Slika 7 prikazuje okrašeno okno tretjega nadstropja in detajl ornamenta nad oknom. Okno je z vseh strani obdano z geometričnimi ornamenti, sestavljenimi iz povezanih kvadratnih ploščic. Tik ob oknu je nanizanih več različno modrih ploščic z polkrogi. Levo in desno od okna je še en, iz kvadratov sestavljen, ornament. Tudi tu se v enakomernem ritmu izmenjujejo temni in svetli kvadrati. Slednji imajo še bel krog v sredini. Na vsaki strani pa je še niz oranžnih kvadratkov. Ornament v različnih kontrastnih barvah, velikosti in vrsti likov deluje kot organska celota. Od daleč me ornament spominja na gosenico z oranžnimi »nogami«. Geometrični ornament nad oknom sestavljata dva, s tremi, poudarjenimi črtami povezana zelena kvadrata. Desna fotografija slike 7 prikazuje levi kvadrat ornamenta- v njem je narisana oblika, ki mene spominja na tri eksotične stvari: palma s kokosom, žirafa z velikimi očmi in drevo v džungli na kateri je opica. Šahovnica iz temno in nebesno modrih keramičnih ploščic je ornament med 3. in 4. nadstropjem.

Slika 7

Fotografija levo zgoraj slike 8 prikazuje ornamente okoli oken četrtega nadstropja, strešni venec in strešni zaključek. Okoli kvadratnega okna z zeleno obrobo, se na rjavi podlagi širi motiv šahovnice, kot jo prikazuje fotografija desno zgoraj. Neprekinjeno se širi med okni četrtega nadstropja. Nad oknom je prav tako geometrični ornament, sestavljen iz krogov, ki ga prikazuje fotografija levo spodaj. Fotografija desno spodaj prikazuje okrasje strešnega venca. Celoten ornament me me spominja na dolgo, zeleno kačo, ker so liki, ki sestavljajo okras, podobni kačjim luskam. Ta »kača« ima na sebi še rdečerjave obrnjene križce (X). Na fotografiji je viden tudi strešni zaključek, katerega krasijo, veliki beli kvadrati na temno modri podlagi, s temnorjavim kvadratkom na sredini.

Slika 8

Hauptmanova hiša je okrašena z geometrični ornamenti, ki jih sestavljajo keramične ploščice s kvadrati in krogi. Na stavbi prevladujejo modre, zelene, rjave in oranžne barve. Ornament se stopnjuje proti vrhu. Pod napuščem je urejen v ploskovno kompozicijo. Celotna stavba je zelo zanimiva in po mojem mnenju s pomočjo ornamentov pripoveduje svojo zgodbo o življenju v »eksotičnem« tropskem gozdu (»kača na strešnem vencu«, »gosenice ob oknih«,…). Kljub kontrastnim barvam in oblikam, stavba po mojem mnenju ne deluje vzhičeno oz. kičasto, ker je tudi nekaj neokrašene bele površine, ki pisani ornament umirja.

HOTEL UNION, *Miklošičeva 1*

Leto načrta-dokončanja: 1903-1905
Avtor: Josip Vancaš
Stavbni tip: hotel

Pobudo za izgradnjo hotela je dal dr. Vinko Gregorič. Hotel Union je bil prvi hotel v Ljubljani, zgrajen po tedaj najsodobnejših funkcionalnih in tehničnih standardih. Načrt zanj je izdelal sarajevski arhitekt Josip Vancaš.
Slika 9 prikazuje na desni fotografiji pročelje hotela ob Miklošičevi, na levi pa vogalni stolpič. Hotel Union krasijo kombinirani naturalistični in geometrični ornamenti.

Slika 9

Slika 10 prikazuje pročelje ob Miklošičevi ulici. Okna v prvem nadstropju so zgoraj okrašena s krogi, prostor med njimi pa zapolnjuje pas v omet vrezanih vodoravnih črt. Spodnje dele oken v drugem nadstropju krasita ornamenta, ki me spominjata na uhane s krogcem in majhnimi cvetovi. Tudi spodnji del oken tretjega nadstropja je okrašen z »uhani«, prostor med okni pa krasi dvoredni pas sončničnih cvetov (Slika11).

Slika 10

Slika 11

Slika 12 prikazuje naturalistične ornamente vogalnega stolpiča. Ta je v prvem nadstropju okrašen z v omet vrezanimi vodoravnimi črtami in zanimivo oblikovanim balkonom (fotografija desno zgoraj). Nad pasom črt je naturalistični ornament- venec, spleten iz lističev in okrašen s trakovi (fotografija levo zgoraj). Med okni drugega nadstropja se pojavljajo levje glave, ki zaradi odprtega gobca delujejo, kot bi renčali. Spodnji del oken tretjega nadstropja krasi naturalistični ornament , ki je prikazan na fotografiji desno spodaj.

Slika 12

Na fasadah hotela Union sem na vrhu oken in strešnih zaključkih opazila raznovrstne kipce ženskih glav (Slika 13). Ženske imajo odprta usta in tako dajejo vtis, da govorijo. To se mi zdi zelo zanimivo, po eni strani pa grozljivo. Ženska glava, ki jo prikazuje sredinska fotografija spodaj, daje občutek jeze. Ženska glava levo spodaj pa daje občutek veselja in miru.

Slika 13

Pročelje in vogal hotela Union krasijo kombinirano naturalistični in geometrični ornamenti. Prvi dve nadstropji krasijo geometrični ornamenti, v tretjem pa so naturalistični ornamenti. Ornamenti niso obarvani, delujejo zelo umirjeno in resno. Ornamenti so v tektonski kompoziciji, torej poudarjajo dele stavb. Kipci levjih in ženskih glav poudarjajo zgornje dele oken. Pasovi vodoravnih črt in sončničnih cvetov poudarjajo nadstropja.

ČUDNOVA HIŠA, *Cigaletova 3*

Leto načrta: 1902
Avtor: Ciril Metod Koch
Stavbni tip: najemno stanovanjska stavba

Čudnovo najemno stanovanjsko hišo (Slika 14) je načrtoval domači arhitekt Ciril Metod Koch. Zanjo je značilen vogalni stolp in seveda veliko secesijskega okrasja.

Slika 14

Čudnovi hiši zanimiv in poseben videz daje vogalni stolpič, ki se prične s kvadratom, nadaljuje v valj in se konča z globusom na kvadratni plošči. Pročelje Čudnove hiše krasijo kombinirano geometrični in naturalistični ornamenti. enakomernem ritmu izmenično razporejeni modri in rdeči keramični krogi krasijo vrh oken drugega nadstropja. V poudarjenem srednjem delu pročelja je v tretjem nadstropju zanimivo oblikovan balkon (zgornji dve fotografiji slike 15). Pročelje med okni na balkonu krasi motiv razvejanega drevesa v zgrafitni tehniki (zgornja desna fotografija slike 15).

Slika 15

Streha pročelja proti Tavčarjevi se zaključuje s potlačenim lokom, krasijo pa jo zlati geometrični ornamenti podobni klicajem (fotografija desno spodaj slike 15).
Vogalni stolpič (Slika 16) krasijo v omet vrezane vodoravne črte, na vrhu pa dva ženska obraza, cvetlice in zlati inicialki investitorja stavbe Frana Čudena.

Slika 16

Čudnovo hišo krasijo kombinirano naturalistični ornamenti na vrhu vogalnega stolpiča in geometrični ornamenti na pročelju. Na belem pročelju so ornamenti modrih, rdečih in zlatih barv. Motivi ornamentov so enostavni, med njimi ni veliko kontrastov in razporejeni so v enakomernem ritmu. Okrasje je zbrano na vrhu stavbe. Čudnova hiša po mojem mnenju ni vpadljiva zaradi ornamentov, bolj je vpadljiv njen vogalni stolpič z globusom na vrhu.

KRISPERJEVA HIŠA, *Miklošičeva 20*

Leto načrta-dokončanja: 1900-1901
Avtor: Max Fabiani
Stavbni tip: najemno stanovanjska stavba

Hišo odvetnika Valentina Krisperja je načrtoval Maks Fabiani in tako začrtal smernice, po katerih bi naj arhitekti načrtovali tudi druge stavbe okrog Miklošičevega parka oz. Slovenskega trga. Stavba je grajena preprosto s poudarjenim vogalom, katerega zaključuje zvončasta streha. Na željo lastnika je Fabiani stavbo oblikoval v lahkotnem slogu dunajske secesije.

Slika 17

Slika 17 prikazuje fasade Krisperjeve hiše ob Miklošičevi (desna fotografija zgoraj) in Tavčarjevi ulici (desna fotografija spodaj) ter vogal stavbe. Spodnji del stavbe je iz gladkega ometa v katerega so vrezane vodoravne črte. Isti motiv je tudi na konzoli, ki nosi vogalni pomol. Okna drugega nadstropja v spodnjem delu povezujeta dva pasova iz grobega ometa. Ti pasovi se ob robu stavbe in ob pomolu postopoma ožijo v višino. Zgornji del oken ni okrašen.
Ornamenti so na stavbi le med okni drugega nadstropja. V neenakomerno širok pas grobega ometa so vrezane krivulje, ki me spominjajo na rastlinske vitice. Krivulje na obeh straneh fasade tvorijo posebno obliko podobno spirali (desna foto. zgoraj). Krivulje povezujejo v omet položene keramične ploščice okrogle oblike v različnih velikostih in barvah (modri, rdeči in rumeni), ki spominjajo na cvetove (Slika 18).

Slika 18

Motivi ornamenta so razporejeni v neenakomeren ritmu in med njimi je barvni kontrast. Zaradi navedenih lastnosti ornament deluje zelo zanimivo in napeto. Ko sem si ga ogledovala, sem se spomnila spomladanskih sprehodov po gozdu in cvetočih rastlin v njem.
Balkon vogalnega stolpiča ima zanimivo kovinsko ograjo, ki sega do strehe in je oblikovana v krivulje ter kroge (Slika 19 – fotografija desno zgoraj).

Slika 19

Krisperjeva hiša mi je zelo všeč, ker ima le en glavni umetno sestavljeni ornament na vrhu fasade. Ta je zaradi kontrastnih barv in neenakomerne razporeditve zelo zanimiv, razigran in napet ter pripoveduje svojo zgodbo. Lahkotno je okrašen tudi balkonček na vogalnem stolpiču, zvončasto zaključena streha pa stavbi doda neko čarovniško noto.

RÜDIGERHOF, *Hamburgerstraße 20*

Leto načrta: 1902
Avtor: Oskar Marmorek
Stavbni tip: najemno stanovanjska hiša

Stanovanjska hiša je nastala leta 1902 po načrtu arhitekta Oskarja Marmoreka, ki je bil učenec Otta Wagnerja. Hiša je secesijsko okrašena. V pritličju stavbe je Cafe Rüdigerhof , ki obstaja že od leta 1903 ter je že od nekdaj mesto, kjer se srečujejo umetniki.
Na Sliki 20 je prikazana hiša Rüdigerhof, katero krasijo geometrični ornamenti.

Slika 20

Spodnji del stavbe krasijo vijugaste črte, ki so na gosto vrezane v omet (Slika 21- leva fotografija). Stransko fasado krasijo zanimivi, v vsakem nadstropju drugače oblikovani balkončki, kot jih prikazuje desna fotografija slike 21.

Slika 21

Pročelje hiše krasijo le geometrični ornamenti, sestavljeni iz navpičnih črt in krogov. V vsakem nadstropju so te drugačnih velikosti ter različno kombinirani. Ritem ponavljanja je enakomeren. Ornamente naredijo zanimivi ekstenzivni in intenzivni kontrasti. Na stavbi prevladujeta bela in sivozelena barva. Ornamenti so na pročelju razporejeni med okni (Slika 22) in na vrhu pod streho (Slika 23)

Slika 22

Ornamenti strešnega napušča so različno veliki beli pravokotniki z motivi prepletenih krogov. Izmenično se v vsakem drugem pravokotniku skozi kroge vleče trak, ki se na obeh koncih razdeli na tri dele, kot prikazuje slika. Rob strehe krasijo majhni kipci, podobni kronam.

Slika 23

STAVBI NA ULICI LINKE WIENZEILE *(Wienzeile Häuser)*
(Linke Wienzeile 40, Linke Wienzeile 38)

To sta dve povezani različni secesijski hiši (zgrajeni sta druga ob drugi in povezani).

Leto načrta-dokončanja: 1898-1899
Avtor: Otto Wagner
Stavbni tip: najemniško stanovanjska stavba

Najemniški stanovanjski stavbi na Linke Wienzeile že od daleč vzbujata pozornost, saj s svojima bogato, barvno, secesijsko okrašenima pročeljima zelo izstopata od sosednjih stavb. Arhitekt obeh stavb je bil Otto Wagner. Najprej je bila zgrajena tako imenovana »Majolikahaus« ali majolična hiša s cvetličnimi ornamenti, leto kasneje pa zlato okrašena sosednja hiša Ecke Köstlergasse. Pri ustvarjanju ornamentov so mu pomagali tudi študentje, med njimi Jože Plečnik (slika 24).

Slika 24

MAJOLIČNA HIŠA - leva hiša (Majolikahaus)

Majolično hišo v celoti krasi cvetlični ornament, na vrhu dopolnjen z geometrijskim motivom krogo in črt. Celotno pročelje hiše je pokrito z »grmom cvetočih, rdečih cvetlic«, ki so podobne vrtnicam ali nageljnom. Ornament deluje skoraj kot tapeta. Začne se nad sredinskimi okni drugega nadstropja, se postopoma razširi čez tretje nadstropje in se neprekinjeno nadaljuje do vrha pročelja. Motivi cvetlic so razporejeni v neenakomernem ritmu, kot prave cvetlice v naravi. V ornamentu prevladujejo rdeča, zelena in modra barva.

Slika 25

Fotografije slike 26 prikazujejo posamezne rdeče cvetlice, ki ji spremljajo še modri popki in nazobčani temno ter svetlo zeleni listi (fotografiji zgoraj). Fotografija desno spodaj prikazuje del ornamenta, ki krasi spodnji del oken petega nadstropja. Spominja na zlato vazo z vrtnicami. V petem nadstropju se »cvetoči grm« umiri, okras dopolnijo črni kipci levjih glav.

Slika 26

Levjo glavo (Slika 27) obdajajo trije zlati krogi, tri modre navpične črte, rdeče cvetlice in mnogo zelenih srčastih listov. Bogato okrašen je tudi strešni zaključek.

Slika 27

Okrasje Majolične hiše je po mojem mnenju malo nasičeno, ker je okrašeno skoraj celotno pročelje. Ker oko le stežka najde neko umirjeno, neokrašeno površino, je lahko opazovanje pročelja utrujajoče. To sem tudi sama doživela.

VOGALNA HIŠA NA KÖSTLERGASSE - desna hiša (Ecke Köstlergasse)

Hiša Ecke Köstlergasse (Slika 28) je, v primerjavi z Majolično hišo okrašena bolj skromno, elegantno, ornament zajema in poudarja le določene dele pročelja, predvsem okna petega nadstropja. Pročelje hiše prav tako krasijo naturalistični ornamenti.

Slika 28

Prostor med okni četrtega in petega nadstropja krasi naturalistični ornament, ki pa vsebuje tudi nekaj geometrijskih motivov. Sestavljen je iz svetlo modrih krogcev, ki jih povezujejo zlate vitice z lističi, kot ji prikazuje fotografija levo zgoraj (Slika 29). Vitice s krogi nato preidejo v dva deljena lista, ki povezujeta »viseči« del ornamenta z zlatim elipsastim reliefom. Niz zlatih reliefov z dekliškimi obrazi krasi prostor med okni petega nadstropja.

Slika 29

Vsak relief je drugačen, prikazuje drugačen obraz dekleta. (Slika 29). Osem različnih obrazov med okni mi pripoveduje zgodbo o dekletu, ki je pravkar prišla iz morja na nekem samotnem otoku s palmami (na to me spominjata dva mogočna, zlata palmina lista nad elipso) in si je svoje dolge, ravne lase posušila tako, da je premikala glavo v vse smeri, da so lasje »vihrali« v zraku in metali vodne kapljice, ki jih ponazarjajo zlati krogi med obrazom in modri krogi v »visečem« delu ornamenta.

Hišo Ecke Köstlergasse krasijo naturalistični ornamenti, ki so zgoščeni na vrhu in ob strani pročelja. Predstavljajo naravne motive, kot so ženski obrazi, drevesni listi in vejice. Ornamenti so zlate in svetlo modre barve. Zlati ornamenti na hiši po mojem mnenju pričarajo neko pozitivnost, sonce, ki vsakogar spravi v dobro voljo.

UMETNIŠKI PAVILJON SECESIJA, *Friedrischstraße 12 (Secession)*

Leto načrta: 1897
Avtor: Joseph Maria Olbrich
Stavbni tip: razstavni paviljon

Povsem bela palača, skoraj brez oken in z veliko strešno kupolo iz zlatih lovorovih listov stoji na robu Karlovega trga (Karlsplatza). Zaradi visokih belih sten spominja na svetišče. »Secesija« je bila zgrajena po načrtu Josepha Marie Olbricha in bila namenjena društvu »Secesija« kot razstavišče, kjer so člani društva razstavljali svoja dela. Stavba Secesija je okrašena z naturalističnimi ornamenti v zlati in beli barvi nad in ob vratih pročelja (slika 30).

Slika 30

Nad vrati so kipci treh mask, ki upodabljajo tri umetnosti (maska slikarstva-Malerei; maska arhitekture-Architektur; maska kiparstva- Plastik). Maske povezujejo kače (slika 31).

Slika 31

Slika 32 prikazuje eno izmed cvetličnih korit, ki krasita stopnišče pred vhodom. Korito stoji na štirih želvah, krasi pa jo mozaik iz modrih in zlatih kamenčkov. Ornament na koritu predstavlja valoveče morje z zlatimi, spiralastimi valovi.

Slika 32

Slika 33 prikazuje vijugasto oblikovani ornament iz železa, ki krasi steklo nad vhodnimi vrati. V njem so zlate kroglice, ki ponazarjajo popke. Slika 34 prikazuje enega izmed kuščarjev, ki krasita fasado nad vrati.

Sliki 33 in 34

Zlati cvetlični listi so motiv ornamenta, ki krasi ves prostor nad vhodom in še del strešnega venca. Listi cvetov so razporejeni v neenakomeren ritmu v vse smeri (Slika 35).

Slika 35

Streha Secesije je že sama po sebi ornament (Slika 36). Mogočna zlata kupola na vrhu je sestavljena iz povezanih zlatih lovorovih listov. Na stavbi deluje kot vzhajajoče sonce. S fotografije je razviden tudi napis, ki pravi »Der Zeit ihre Kunst, der Kunst ihre Freiheit«, kar v lastnem prevodu pomeni »Času njegovo umetnost, umetnosti njeno svobodo.«

Slika 36

Slika 37 prikazuje še nekaj ornamentov stranskih fasad stavbe Secesija. Sliko sem dodala, da bi prikazala kako lepo je okrašena stavba, kako izvirni so bili umetniki pri okraševanju in kako so znali stvari poenostaviti/stilizirati (sove, lovorove liste,…). Ornamenti na stavbi delujejo zelo pravljično in estetsko.

Slika 37

POSTAJA CESTNE ŽELEZNICE NA KARLOVEM TRGU
(Stationsgebäude Karlsplatz)

Leto načrta-dokončanja: 1898-1899
Avtor: Otto Wagner
Stavbni tip: železniška postaja

V secesijskem slogu je na Dunaju zgrajenih več postaj podzemne železnice. Poleg Pilgram Gasse tudi navedena »Karlsplatz« (slika 38).

Slika 38

Pročelje postaje krasi naturalistični ornament (Slika 39), z motivom sončnice z listi (foto. desno spodaj). Ta ornament se enakomerno ponavlja čez celoten zgornji del pročelja, kot to prikazuje fotografija levo spodaj. Sredinska fotografija na desni strani Slike 39 in fotografija nad njo prikazujeta ornamenta, ki krasita strešni venec. To so na zeleni podlagi tri povezane kovinske črte, ki me spominjajo na napete strune kitare. Nad njimi je, na beli podlagi, stiliziran motiv cveta neke rože in njenih listov. Fotografija levo zgoraj prikazuje streho, katero na vogalu krasi kipec, ki od daleč spominja na malega netopirja ali neko pošast.

Slika 39

Na zgornjem delu pročelja nad vrati se ponovi pas sončnic, ki se od prejšnjih razlikujejo le po številu lističev okoli njih. Ornament je tudi obrobljen z zlato črto (Slika 40). Rob polkrožno zaključene strehe krasijo najrazličnejše zlate vijuge, ki so neenakomerno poudarjene (Slika 40- desno spodaj). Rob krasijo še majhne figurice.

Slika 40

Fotografiji levo zgoraj in desno spodaj (Slika 41) prikazujeta ornament, ki krasi strešni zaključek polkrožne strehe. Fotografiji levo spodaj in desno zgoraj pa »stolpiček« na strehi in njegov ornament, ki me spominja na stilizirana krila orla.

Slika 41

Vhodna vrata so obarvana zeleno (Slika 42). Steklo pokriva ornament, od daleč podoben vijugasti ograji (foto. levo zgoraj). Fotografiji levo spodaj in desno zgoraj prikazujeta še ornamente nad vrati in v vogalih vrat.

Celotna stavba z ornamenti v zelenih, zlatih in belih barvnih odtenkih deluje zelo umirjeno. Pročelje in streho krasijo stilizirani cvetovi sončnic, njenih listov in različne krivulje, ki stavbo naredijo razigrano in zanimivo.

Slika 42

PRIMERJAVA IN REZULTATI

Pročelja izbranih ljubljanskih secesijskih stavb so okrašena kombinirano z naturalističnimi in geometričnimi ornamenti. Edino Hauptmanova hiša je v celoti okrašena samo z geometričnimi ornamenti. Naturalistični ornamenti predstavljajo rastlinske (predvsem listje, sončnične cvetove,vitice) in živalske motive (kače in levje glave) ter ženske glavice (Hotel Union, Čudnova hiša), geometrični pa kvadrate, kroge in črte. Ornamenti so večinoma vrezani v omet ali pa so reliefno obdelani. Okrasje na pročeljih je le redko barvno, največkrat v modrozelenih in rdečih tonih. Pročelja stavb krasijo manjši ornamenti, ki so enakomerno razporejeni po celotni fasadi in se zgoščajo proti vrhu.

Pročelja izbranih dunajskih secesijskih stavb so izrazito okrašena z naturalističnimi ornamenti, ki predstavljajo živalske in rastlinske motive. Edino hišo Rüdigerhof krasijo samo geometrični ornamenti, ki predstavljajo motive iz krogov in črt. Naturalistični ornamenti na stavbah predstavljajo dele rastlinske (sončnični cvetovi, lovorovi listi, popki, stebla, vitice) in živalske motive (kuščar, sove, levi) in ženske glave (Vogalna hiša na Köstlergasse). Ornamenti so na stavbo narejeni iz poslikanih keramičnih ploščic ali pa oblikovani v mavcu. Ornamenti so obarvani v zlatih, rdečih in zelenih barvah ter so tako zelo opazni (Majolična hiša na Wienzeile, Podzemna železnica na Karlovem trgu). Pročelja stavb krasijo zelo veliki ornamenti, ki se gostijo proti vrhu fasade.

Ugotovila sem, da so si ornamenti izbranih ljubljanskih in dunajskih secesijskih stavb glede tipologije zelo podobni. Naturalistični ornamenti obeh mest največkrat predstavljajo stilizirane rastlinske in živalske motive in ženske obraze. Prav tako so si glede motiva podobni geometrični ornamenti, ki predstavljajo like iz geometrije (kroge, kvadrate, črte). Geometrični okras se na dunajskih stavbah pojavlja precej redkeje kot na ljubljanskih. Je pa v obeh mestih po ena stavba, katere pročelje je v celoti okrašeno z geometričnim okrasjem. Na Dunaju je to stavba Rüdigerhof, v Ljubljani pa Hauptmanova Hiša. Njuni geometrični ornamenti so sestavljeni iz krogov, črt in štirikotnikov. Sploh njun strešni venec in zaključek sta zelo podobno okrašena.

Dunajski in ljubljanski ornamenti pa se razlikujejo glede kompozicije, velikosti in barve. Ugotovila sem, da so pročelja izbranih dunajskih stavb okrašena najbolj na vrhu. Ornamenti so zelo veliki in pogosto zlato obarvani. Zaradi tega je okrasje izbranih secesijskih stavb zelo opazno. Drugače pa je pri izbranih ljubljanskih ornamentih, ki so precej majhni in krasijo celotno pročelje, nekje od prvega nadstropja dalje in do vrha. Največkrat so povezani v pasove, ki potekajo med, nad ali pod okni. Z okrasjem so zelo poudarjene tudi fasade vogalnih stolpičev. Opazila sem, da so v spodnjih delih pročelja največkrat geometrični, v zgornjih delih pročelja pa naturalistični ornamenti. Ljubljanski ornamenti niso tako pogosto obarvani kot dunajski, če pa so, so barve umirjene in prevladujejo modri, beli, včasih tudi zlati in rdeči odtenki barv. Na ljubljanskih stavbah so kot ornament pogosto uporabljeni reliefi ženskih obrazov.

Po mojem mnenju je na okraševanje secesijskih stavb vplival tudi denar. Zagotovo so bili dunajski meščani bolj premožnejši kot slovenski in to se je pokazalo tudi na domovih.
Ornamenti secesijskih stavb so nekaj posebnega, ker so stilizirani in ne preveč »obloženi« kot ornamenti historičnih slogov. Zaradi svojih oblik, kompozicij in barv zelo pritegnejo človekovo oko. Če jih natančneje opazujemo, čez čas začnejo pripovedovati tudi zanimive zgodbe.

Raziskovanje secesijskih ornamentov mi je bilo v veliko veselje. Ugotovila sem veliko zakonitosti, kako ustvariti dober ornament. Vse se začne z izbiro motiva, ki ga lahko črpamo od vsepovsod. Tega potem stiliziramo/poenostavimo v preproste oblike ali črte. Da pa bo ornament zanimiv, moramo ustvariti kontraste s pomočjo barv, kompozicije ali ritma. Pri vsem tem pa je pomembno paziti na predmet, ki ga krasimo, saj se ornament načeloma prilagaja obliki predmeta.

Ugotovitve o secesijskih ornamentih in nasploh o ornamentu mi bodo veliko pomagale pri nadaljnjem šolanju za industrijsko oblikovanje (Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana). Če bom delala v tem poklicu, bom lahko oblikovala predmete, tapete, ornamente za pročelja idr. v secesijskem slogu ter tako pripomogla k ohranjanju secesije. Raziskovanje pa ne bo le meni v korist, ampak tudi mreži secesijskih mest. Preko elektronske pošte sem kontaktirala koordinatorko za slovensko stran in članico upravnega odbora dr. Bredo Mihelič ter ji izrazila željo po sodelovanju z mrežo tako, da bi se moja raziskovalna naloga objavila na njihovi spletni strani, kjer bi jo lahko prebirali mladi in znanstveniki, ki jih zanima secesija, njene stavbe in okrasje. Gospa Mihelič je bila zelo navdušena nad mojim predlogom in ga je z veseljem sprejela.

LITERATURA

1. Blakemore, F. (1982). Japanese Design. New York, Tokyo: Weatherhill.
2. Čopič, Š. in Prelovšek, D. in Žitko, S. (1991). Ljubljansko kiparstvo na prostem. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
3. Družinska enciklopedija Guinness.(1995). Slovenska knjiga, Ljubljana.
4. Grušovnik, U. (2001). Ornament. Diplomsko delo. Univerza v Mariboru: Pedagoška fakulteta Maribor; oddelek za likovno pedagogiko.
5. Hitchcock, H.R. (1994). Die Architektur des 19. Und 20. Jahrhunderts. München: Aries Verlag.
6. Hrausky, A. in Koželj, J. (2007). Arhitekturni vodnik po Ljubljani. Ljubljana: Darila Rokus, d.o.o.
7. Ivan Vurnik. (1994). Ljubljana: Organizacijski odbor projekta Vurnik.
8. Karlovšek, J. (1937). Slovenski ornament, zgodovinski razvoj. Ljubljana: Udruženje diplomiranih tehnikov v Ljubljani.
9. Neret, G. (2005). Gustav Klimt. Köln: Taschen.
10. Obal, F. (2002). Arhitektura historicizma in secesije v Prekmurju. Murska Sobota: Pomurska založba.
11. Ott-Peerenboom, H. in Wünsch, K. (1978). Muster&Ornament, Ein Bilder- und Lehrbuch.. München: Don Bosco Verlag.
12. Pirkovič, J. in Mihelič, B. (1997). Secesijska arhitektura v Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino.
13. Podbrecky, I. (2004). Wiener Jugendstil. Wien: Falter Verlag.
14. Sembach, K. J. (2007). Jugendstil. Köln: Taschen.
15. Tacol, T. in Frelih, Č. in Muhovič, J. (2003). Likovno izražanje in likovno snovanje. Ljubljana: Debora, založništvo in promocija kulture, d.o.o.
16. Internetni vir: http://www.artnouveau-net.eu